

УДК 332.1

О. П. Романко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри теорії економіки та управління,  
Івано – Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано – Франківськ

## ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ ТА ЙОГО ОЗНАКИ

О. P. Romanko,

PhD, associate professor, assistant professor of economics and management theory,  
Ivano - Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano – Frankivsk

### THE CONCEPT OF COMPETITIVENESS OF THE REGION AND ITS FEATURES

*В даній статті нами здійснено аналіз сутності економічної категорії, як «конкурентоспроможність регіону», залежно від тверджень зарубіжних та вітчизняних вчених економістів виділяють критерії які закладені в основу даного поняття. Уточнено трактування категорії «конкурентоспроможність регіону» як: системне поняття, яке відображає конкурентні переваги конкретного регіону над іншими за сукупністю параметрів, що певним чином між собою поєднані та формують пріоритетну унікальність та закріплюють позиції в певній сфері і у конкретному проміжку часу та при визначеному впливі середовища функціонування. Результати проведених наших досліджень, вивчення теорії та практики за проблемою дозволяють виокремити основні властивості і ознаки категорії «конкурентоспроможність регіону» та розкрити їх зміст.*

*In this paper we analyzed the essence of economic categories as "competitive region," according to the statements of foreign and domestic scientists economists produce guidelines that laid the basis for this concept. Utocheno interpretation of the category of "competitiveness region" as a system concept that reflects the particular competitive advantage over other regions for multiple parameters in some way connected to each other and form a unique priority and fixed positions in a specific area in a specific period of time and under the influence environment operation. The results of our research, learning theory and practice for the problem to isolate the basic properties and features of the category "competitiveness of the region" and disclose their contents.*

**Ключові слова:** конкурентоспроможність регіону, управління конкурентоспроможності регіону, конкуренція.

**Keywords :** competitiveness of the region, managing regional competitiveness, competition.

**Вступ.** Теорія управління конкурентоспроможності регіону виступає як найбільш сучасна форма науково обґрунтована і адаптована до управлінських процесів які здійснюються на основі принципів, науково – методичних методів та механізмів, що використовують свій понятійний апарат, який і є складовою теоретично – методичної його бази.

Управління конкурентоспроможності регіону базується на понятті теоретичної сутності регіональної конкурентоспроможності в сучасній економіці. Відповідно в першу чергу необхідно розкрити сутність таких понять як конкурентоспроможність регіону, його конкурентні переваги, конкурентний потенціал, принципи і методи управління регіональною конкурентоспроможністю. Як зазначають вчені – економісти в сьогоденні відсутня всезагальна теорія міжрегіональної конкуренції і конкурентоспроможності, що є одною із причин різноманіття концепцій в сучасній регіоналістиці.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вагомий внесок у формування теоретико-методологічних засад конкурентоспроможності регіону внесли такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як І. Ансофф, А. Воронкова, П. Друкер, Ю. Іванов, М. Кизим, С. Клименко, М. Портер, В. Пономаренко, О. Тридід, Р. Фатхудинов, С. Хамініч, Й. Шумпетер та інші. У працях зазначених науковців розглянуто сутність конкурентоспроможності регіону, види конкурентних переваг та механізми їх формування, конкурентні стратегії, методи оцінювання конкурентоспроможності регіону, тощо. Однак єдиного погляду на тлумачення категорії «конкурентоспроможності регіону» немає, а відповідно визначення сутності потребує глибинних закономірностей регіонального розвитку.

**Метою статті є** уточнення сутності категорії «конкурентоспроможність регіону» та наведення його відповідних ознак і властивостей.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Проаналізуємо основні проблеми зв'язані з вивченням конкурентоспроможності регіону :

Поняття конкурентоспроможність модифікується в залежності від цілей і задач, вивчення вимагають аналіз суб'єктів ринкових відносин (інвесторів, конкурентів, партнерів та інші). Та врахування також масштаби діяльності – внутрішні та зовнішні ринки.

Поняття конкурентоспроможність найчастіше орієнтоване на оцінку теперішнього рівня без врахувань факторів майбутнього впливу чи динаміку в наступному періоді. Підвищення конкурентоспроможності в такому випадку випускається з уваги , його умови існування та особливості.

Поняття конкурентоспроможність для деяких суб'єктів ринку є не адаптованою методикою по її оцінці. Відповідно призводить до невідповідних параметрів та критеріїв, без можливості порівняння та опрацювання їх реального рівня конкурентоспроможності.

Поняття конкурентоспроможність є не всезагальним, оскільки для різних суб'єктів несе різні методи та способи його досягнення. Враховуючи динамічний розвиток економічної та соціальної системи це й набуває нового значення та сутності. За відсутності введення сучасних елементів в категорію конкурентоспроможності способи оцінки його втрачають економічної вагомості.

Результати проведеного порівняльного аналізу робіт вітчизняних та зарубіжних авторів по питаннях «конкурентоспроможності регіону» дозволять зробити висновки що найчастіше всього автори виділяють критерії які закладені в основу розглянутої категорії, як здатність :

- Досягнення високого рівня життя населення регіону.
- Досягнення більшого валового регіонального продукту на душу населення
- Реалізація економічного потенціалу регіону
- Створення відповідних сприятливих обставин для створення суб'єктів господарювання та утримання ними своїх конкурентних позицій на ринку діяльності.
- Виробництво товарів та послуг які витримують зовнішню та внутрішню конкуренцію.

- Створення інвестиційної привабливості регіону.
- Використання інновацій в діловому житті регіону.

Згідно таких критерій проглядаються погляди вчених економістів, які можна класифікувати в три групи. Наприклад, прихильники першого підходу пов'язують конкурентоспроможність регіону з його здатністю витримувати конкуренцію на товарних ринках. Разом з тим це не що інше, як один з предметів конкуренції – підприємство. Проте досягнення тільки конкурентоспроможності підприємств на ринку не завжди свідчить про високий рівень конкурентоспроможності всієї території.

Прихильники другого підходу пояснюють конкурентоспроможність як здатність регіональної економіки забезпечувати зростання добробуту населення регіону. Але й тут простежується один предмет конкуренції – населення. Можна також припустити, що обмеженою є думка про досягнення регіоном конкурентоспроможності лише при зростанні рівня життя населення.

Представники третього підходу під конкурентоспроможністю регіону розуміють його здатність виявляти, створювати, використовувати конкурентні переваги для поліпшення конкурентних позицій серед регіонів-конкурентів. На наш погляд, ця точка зору найбільш близька до дійсності. Під конкурентоспроможністю регіону нами буде розумітися здатність витримувати конкуренцію з боку інших регіонів у боротьбі за ресурси, необхідні для стійкого розвитку території та вирішення на цій основі соціально – економічних завдань. Докладніший приклад визначення поняття «конкурентоспроможності регіону» відображено в Табл. 1.

Необхідно також відмітити що конкуренція між регіонами включає в себе не тільки економічну складову, але і політичну, екологічну, соціальну, культурну, законотворчу. При цьому різнопланові інтереси регіонів в сукупності з їхніми потенціалами та можливостями дають певний успіх в конкретних сферах. Регіональна конкурентоспроможність єдиний вид конкурентної боротьби при якій переймання досвіду та використання результатів інших регіонів є приємливим і бажаним. Оскільки конкурентоспроможність регіону не базується на погіршення рейтингової позиції регіонів – конкурентів, а передбачає покращення великого спектру покращення показників регіону та їх утримання. В деякій мірі можна стверджувати що дана конкуренція є спільна з всіма учасниками за ради досягнення індивідуального успіху, що кардинально відмінно від інших предметних конкурентоспроможностей (товару, підприємства, країни).

Таблиця 1.

## Сутність поняття «конкурентоспроможність регіону» за різними авторами

№	Сутність економічної категорії	Автор
1	2	3
<b>Конкурентоспроможність як здатність витримувати конкуренцію на товарних ринках (конкурентоспроможність підприємств)</b>		
1	Конкурентоспроможність регіону - це регіональна здатність продавати свої товари, які відповідають міжнародним стандартам за результатами діагностичної оцінки	Рове Мейсон [1]
2	Конкурентоспроможність регіону - це здатність території виробляти продукцію та надавати послуги, які відповідають вимогам зарубіжних ринків, і одночасно підтримувати високий і стабільний рівень доходів населення	Д.Н. Колькин [2]
3	Конкурентоспроможність регіону - продуктивність (продуктивність) використання регіональних продуктів, і в першу чергу, робочої сили і капіталу, порівняно з іншими регіонами, яка реалізується у величині валового регіонального продукту (ВРП) на душу населення, а також в його динаміці	М. Портер [3]
4	Конкурентоспроможність регіону - здатність витримувати конкуренцію на певному ринку	Л.И. Ушвицкий [4]
5	Конкурентоспроможність регіону - це його здатність виступати на ринку нарівні з конкуруючими суб'єктами	А.В. Ермишина [5]
6	Конкурентоспроможність визначає діагностичну спроможність регіону витримувати конкуренцію в порівнянні з аналогічними регіонами на конкретному (внутрішньому або зовнішньому) ринку	Р.А. Фатхудинов [6]
<b>Конкурентоспроможність як здатність до підвищення рівня життя населення (конкурентоспроможність населення)</b>		
7	Конкурентоспроможність регіону - це здатність регіональних органів до підвищенню рівня життя населення шляхом залучення інвестицій у бізнес-середу, розвитку більш перспективних галузей економіки, інфраструктури тамалого бізнесу	М.В. Винокурова [7]
8	Конкурентоспроможність регіону - це роль і місце регіону серед інших регіонів Росії щодо здатності: забезпечити високий рівень добробуту населення і реалізувати наявний економічний потенціал (у його виробничий, фінансовий, трудовий, інвестиційної, інноваційної, ресурсно-сировинний та інших складових)	А. Воронников [8]
9	Конкурентоспроможність регіону - це здатність забезпечити високий рівень життя населення і доходу власникам капіталу, а також ефективно використовувати наявний в регіоні економічний потенціал при виробництві товарів і послуг	И.П. Данилов [9]
10	Конкурентоспроможність регіону - здатність регіону створити новий стандарт якості життя населення	Г.П. Петропавлова [10]
11	Конкурентоспроможність регіону - здатність регіональної економіки забезпечувати зростання добробуту населення регіону в умовах відкритої економіки	Ю.А. Скопин [11]
12	Конкурентоспроможність регіону забезпечується, насамперед, через підвищення якості життя населення і вимагає реалізації відповідних заходів, найбільшою мірою відбиваються на підвищенні рівня життя населення	Е.В. Гуторин [12]
13	Конкурентоспроможність регіону визначається його роллю і місцем в економічному просторі РФ, здатністю забезпечити високий рівень життя населення і можливість реалізувати наявний у регіоні потенціал	В.Е. Андреев [13]
14	Конкурентоспроможність регіону - здатність забезпечити високий рівень життя населення і можливість реалізувати наявний у регіоні економічний потенціал (фінансовий, виробничий, трудовий, інноваційний, ресурсно-сировинний)	Б.А. Чуб [14]
<b>Конкурентоспроможність як здатність виявляти, створювати, використовувати конкурентні переваги</b>		

15	Під конкурентоспроможністю регіону розуміється, насамперед, наявність і реалізація конкурентного потенціалу даного регіону. При цьому конкурентний потенціал є багатоплановим і формується як різноманітні характеристики можливості	В.И. Видяпин, М.В. Степанов [15]
	участі регіону в конкурентних відносинах, взаємодіючи з іншими країнами світу. Конкурентоспроможність в названому вище сенсі слова описується такими характеристиками, як конкурентні переваги регіону в найрізноманітніших сферах і галузях економіки і соціальної сфері, умови існування регіону (клімат, географічне положення), наявність природних багатств, інтелектуальний рівень розвитку населення	
16	Конкурентоспроможність регіону являє собою здатність регіону виявляти, створювати, використовувати конкурентні переваги для утримання або поліпшення своєї позиції серед регіонів	Н.Я. Каложнова [16]
17	Конкурентоспроможність регіону може бути реалізована тільки за допомогою управління конкурентними перевагами суб'єктів ринкової діяльності регіону (підприємства, організації)	М.Н. Нагорская И.Н. Подсмажная [17]
18	Конкурентоспроможність регіону являє собою успішну реалізацію комплексу конкурентних переваг в процесі жорсткої боротьби (конкуренції) за (людські, фінансові, природні і т.д.) ресурси з метою забезпечення більш високого економічного і соціального рівня життєдіяльності території	Е.Н. Тихомирова С.И. Чаплыгин [18]
19	Регіональну конкурентоспроможність можна визначити як здатність регіону створювати і розвивати конкурентні переваги	Ю.В. Томина [19]
<b>Комплексне трактування конкурентоспроможності регіону</b>		
20	Конкурентоспроможність регіону включає три основоположні аспекти: - Необхідність досягнення високого рівня життя населення (конкурентоспроможність на ринку праці або конкурентоспроможність, що забезпечується населенням); - Ефективність функціонування господарського механізму регіону (конкурентоспроможність на ринку товарів або конкурентоспроможність, забезпечується виробництвом); - Інвестиційна привабливість (конкурентоспроможність на ринку капіталу або конкурентоспроможність фінансів)	В.Н. Парахина [20]

Результати аналізу літературних джерел [1-20] дозволить зробити певні висновки, а саме:

1. Серед науковців, що займаються проблематикою конкурентоспроможності регіону, немає єдності щодо трактувань і змістовного наповнення цієї категорії;
  2. При трактуванні поняття конкурентоспроможності регіону практично всі автори акцентують увагу на наявність конкурентних переваг, але існують розбіжності щодо розуміння їх переліку та пріоритетності;
  3. Окремі автори тісно пов'язують між собою поняття «конкурентоспроможність регіону» та «конкурентоспроможність галузі», що не відповідає дійсності, оскільки конкурентоспроможність галузі на регіональному рівні є тільки складовим елементом конкурентоспроможності регіону;
  4. При трактуванні категорії «конкурентоспроможність регіону» одні автори надають змістову характеристику, інші – функціональну.
- Дослідження сутності конкурентоспроможності регіону необхідно для ґрунтовного розуміння механізмів формування процесів конкурентоспроможності. Крім того, розкриття об'єктивного змісту і сутності теоретичних понять дає можливість науково обґрунтувати і ефективно вирішити проблеми конкурентоспроможності.

Дослідження побудоване за допомогою системного аналізу, оскільки конкурентоспроможність являється системою з відповідними елементами: структурою, ієрархією, зв'язком, багаторівневістю тощо. Для такого аналізу характерний розгляд відповідних елементів у відповідній послідовності, які диктуються причино – наслідковим зв'язком і проводять до системного результату. При цьому спостерігається логічний ланцюг: ціль – засоби досягнення цілей – необхідні ресурси.

Результати проведених досліджень, вивчення теорії та практики за проблемою дозволяють виокремити основні властивості категорії «конкурентоспроможність регіону», а саме:

- порівнянність: конкурентоспроможність регіону визначається та досліджується у порівнянні з реальними конкурентами;
- просторовість: конкурентоспроможність регіону визначається в межах певного конкретного ринку, сфери діяльності оскільки за рівних умов регіон може ідентифікуватись як конкурентоспроможне на одному ринку та неконкурентоспроможне – на іншому;
- динамічність: поняття конкурентоспроможності є обмеженим у часі, адже регіону може бути конкурентоспроможним у одному періоді, і втратити ці позиції в іншому періоді; тобто конкурентоспроможність регіону не є сталою величиною;
- предметність: передбачає виокремлення переліку та сукупності параметрів, які формують конкурентоспроможність регіону;
- атрибутивність: виокремлення унікальної характеристики, яка насамперед формує конкурентну перевагу регіону;
- інтегральність: оцінювання конкурентоспроможності регіону не може здійснюватись за одним критерієм, а обов'язково базується на використанні інтегрального показника, що акумулює найбільш репрезентативні індикатори;
- врахування внутрішніх та зовнішніх умов функціонування: при оцінюванні чи прогнозуванні конкурентоспроможності регіону необхідно враховувати усю сукупність чинників, що вплинули чи потенційно можуть вплинути на його формування;
- релевантність: означає, що конкурентна позиція регіону може бути визначена лише в межах відповідного середовища функціонування;
- системність: передбачає врахування усієї сукупності параметрів та умов, що формують конкурентоспроможність регіону, а також взаємозв'язки між ними та взаємовпливи.

Вибір та систематизацію основних критеріїв, що визначають сутність категорії «конкурентоспроможність регіону», можна провести на основі методології системного аналізу в основу якого є системний підхід. Він характеризується упорядкованістю та логічністю вивчення проблеми, що представляється до розгляду об'єкта в вигляді системи. Конкурентоспроможність регіону несе в собі не тільки властивості економічної системи але і являється самостійною, зв'язків знізована, зв'язківнізованою системою з відповідними властивостями та ціллю. Дана досліджувальна категорія дозволяє регіону ефективно вести конкуренцію для досягнення економічної, соціальної, екологічної та інших цілей.

Конкурентоспроможність регіону як система володіє всіма ознаки системи, до яких слід віднести:

- Цілеспрямованість - конкурентоспроможність регіону має свою цілі, завдання що передують ним та бачення отримання результату. Поведінка системи підлягає керуванню.
- Складність – багатоманітність елементів, компонентів, що переплітаючись з факторами впливу створюють закономірності зовнішніх та внутрішніх зв'язків. Також ця ознака безпосередньо залежить від зовнішніх незмінних факторів, таких як економічний розвиток країни, територіальне розташування регіону, наявність історично розвинутих галузей та інше.
- Ділимість системи передбачає наявність підсистем конкурентоспроможності регіону, що виокремленні за окремими ознаками. Наприклад згідно територіальної ознаки виділяють систему районів, суспільних угруповань; згідно ознаки характеру цілей – економічна, соціальна, екологічна, інституційна та інші.
- Цілісність означає наявність інтегративних, емерджентних якостей, які присутні у системі в цілому і відсутні в окремих її елементах або підсистемах.

(пос).

- Багатоманітність даної системи пов'язано з її різноманітними автономними елементами регіональної конкурентоспроможності.
- Структурованість визначена наявністю стійких взаємозв'язків між елементами системи та їх розподілом за рівнями ієрархії.
- Ієрархічність відбувається на основі декомпозиції, являючи собою відносно постійний порядок просторово-часових зв'язків між її елементами та зовнішнім середовищем.

На підставі вивчення та аналізу літературних джерел та врахування вище перелічених ознак уточнено трактування категорії «конкурентоспроможність регіону» як : системне поняття, яке відображає конкурентні переваги конкретного регіону над іншими за сукупністю параметрів (економічних, фінансових, виробничих, ринкових, інвестиційних, інноваційних, та інших), що певним чином між собою поєднані та формують пріоритетну унікальність та закріплюють позиції в певній сфері і у конкретному проміжку часу та при визначеному впливі середовища функціонування. Запропоноване визначення на відмінну від існуючих, характеризується комплексністю та враховує просторові, часові, предметні, атрибутивні, відносні та інші властивості.

**Висновки.** Конкурентоспроможність регіону є системною та багатогранною категорією, яка відображає сукупність порівняльних переваг у різних сферах (економічній, технологічній, інноваційно – інвестиційній, кадровій, товарній, ринковій тощо), поєднання яких формує для регіону більш стійкі позиції на певному ринку чи в певних сферах у відповідний період часу у порівнянні з визначеними конкурентами. Конкурентоспроможність регіону формується завдяки ефективному використанню виробничого, маркетингового, фінансового, науково-технічного, інноваційно – інвестиційного, кадрового, майнового потенціалу, а також завдяки гнучкому пристосуванню до змін середовища функціонування, а часто – завдяки випередженню цих змін.

Конкурентоспроможність регіону значною мірою залежить від конкурентоспроможності галузей, функціонування економіки України в цілому, формування конкурентного середовища. Останнє у свою чергу визначає умови, взаємодію та характер суперництва між суб'єктами регіональної діяльності.

#### Література.

1. Рове Мейсон. Конкурентоспроможність підприємства / Р. Мейсон. Київ:Знання.2000
2. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. ; под ред. В.Д. Щетинина. – М. : Международные отношения, 2004. – 896 с.
3. Фатхутдинов, Р.А. Стратегическая конкурентоспособность : учебник / Р.А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2005. – 504 с
4. Конкурентоспособность регионов России (теоретические основы и методология) / И.П. Данилов. – М. : «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2007. – 368 с.
5. Петропавлова Г.П. Управление качеством жизни населения региона / Г.П. Петропавлова. – Ростов на Дону : Изд-во Ростовского университета, 2003. – 128 с.
6. Чуб, Б.А. Управление инвестиционными процессами в регионе / Б.А. Чуб. – М. : Буквица, 1999. – 188 с.
7. Региональная экономика : учебник / под ред. В.И. Видяпина и М.В. Степанова. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 666 с.
8. Калужнова Н.Я. Конкурентоспособность российских регионов в условиях глобализации М.:ТЕИС,2003.-526с.
9. Нагорская М. Н. Экономика предприятия: Учебно-методическое пособие / М. Н. Нагорская. – Симферополь: Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, 2009. – 238 с.
10. Тихомирова, Е.И. Экономический рост и конкурентоспособность российских регионов: Статистико-экономическое исследование Текст. Самара: Изд-во Самар. гос. экон. ун-та, 2006. 420 с.
11. Колькин Д.Н. Оценка конкурентоспособности региона // Проблемы прогнозирования. 2007. - №1. - С. 92-111.
12. Винокурова М.В. Конкурентоспособность и потенциал кластеризации отраслей экономики Иркутской области / М.В. Винокурова // ЭКО. Всероссийский экономический журнал. – 2006. – № 12. – С. 73-91.
13. Винокурова М.В. Конкурентоспособность и потенциал кластеризации отраслей экономики Иркутской области / М.В. Винокурова // ЭКО. Всероссийский экономический журнал. – 2006. – № 12. – С. 73-91.
14. Гуторин, Е. В. Анализ подходов к содержанию понятия конкурентоспособность региональной экономики [Текст] / Е. В. Гуторин // Проблемы повышения эффективности региона: межвуз. сб. науч. тр. / под общ.ред. проф. Г. П. Белякова; Сиб. гос. аэрокосмич. ун-та им. акад. М. Ф. Решетнева. – Красноярск, 2006. – С. 53–56. – 0,25 п. л.
15. Скопин А.Ю. (совм. с Брюна Э.). Сравнительная оценка конкурентоспособности российских и французских регионов //Конкурентоспособность и модернизация экономики регионов. Сб. материалов V Международной конференции. М.: ГУ – ВШЭ, 2004.
16. Томина Ю.В. Конкурентоспособность продукции и подход к ее оценке – основа определения конкурентоспособности предприятия / Н.Е. Потапова-Синько, Ю.Н. Томина, Е.В. Захарченко // Современные проблемы образования в технических ВУЗах: матер. науч.-практ. конф., (Баку, 2008). – Баку, 2008.–С.328-334.
17. Ушвицкий, Л.И. Конкурентоспособность региона как новая реалья: сущность, методы оценки, современное состояние / Л.И. Ушвицкий, В.Н. Парахина. Серия «Экономика». 2005. – № 1. – [http://www.ncstu/ ru](http://www.ncstu.ru).
18. Ермишина А.В. Конкурентоспособность региона / А.В. Ермишина. – [http:// www.ecsocman. edu.ru](http://www.ecsocman.edu.ru).
19. Андерсен В. Регіональна конкуренція як фактор соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / В. Андерсен. – Режим доступу: [www.kennan.kiev.ua](http://www.kennan.kiev.ua)
20. Парахина, В.Н. Конкурентоспособность региона как экономическая категория / В.Н. Парахина, К.А. Парахин // [nostalgia, ru/content/ das/Pdf/past/ 2002/ skoti2/econom/15.pdf](http://nostalgia.ru/content/das/Pdf/past/2002/skoti2/econom/15.pdf)

#### References.

1. Mason R.V. (2000), Konkurentospromozhnist pidpriemstva [The competitiveness of enterprises], Znannya, Kiev, Ukraine
2. Porter, M. (2004), Mizhnarodna konkurentsiia [International competition], Mizhnarodni vidosyny, Moskva, Russia.
3. Fathutdinov R.A. (2005) Strategicheskaja konkurentosposobnost [Strategic konkurentosproomzhnist], «Izdatel'stvo «Ekonomika». Moskva, Russia.
4. Danilov I.P (2007), Konkurentosposobnost' regionov Rossii (teoreticheskie osnovy i metodologija) [Competitiveness of regions of Russia (the theoretical foundations and methodology)], «Kanon+» ROOI «Reabilitacija», Moskva, Russia.
5. Petropavlova G.P. (2003), Upravlenie kachestvom zhizni naselenija regiona[Managing the quality of life of the population of the region],Rostovskogo universiteta, Rostov na Donu, Russia.
6. Chub, B.A. (1999), Upravlenie investicionnymi processami v regione [Management of investment processes in the region], Bukvica, Moskva, Russia.
7. Vidjapina V.I.(2007), Regional'naja jekonomika [Regional Economy], INFRA-M, Moskva, Russia.
8. Kaljuzhnova N.Ja.(2003), Konkurentosposobnost' rossijskih regionov v uslovijah globalizacii [Competitiveness of Russian regions in the context of globalization],TEIS, Moskva, Russia.
9. Nagorskaja M. N. (2009), Jekonomika predpriyatija [Enterprise Economy], Tavricheskij nacional'nyj universitet im. V. I. Vernadskogo, Simferopol', Ukraine
10. Tihomirova, E.I. (2006), Jekonomicheskij rost i konkurentosposobnost' rossijskih regionov: Statistiko-jekonomicheskoe issledovanie[Economic growth and competitiveness of Russian Regions: Statistical and economic research], Izd-vo Samar. gos. jekon. un-ta, Samara, Russia.
11. Kol'kin D.N. (2007), "Assessment of the region's competitiveness", *Problemy prognozirovanija*, vol. 1, pp. 92-111.
12. Vinokurova M.V.(2006) " Competitiveness and potential clustering of industries Irkutsk region ", *Vserossijskij jekonomicheskij zhurnal*, vol. 12, pp. 73-91.
13. Vorotnikov A. A. (2001), "Regional Competitiveness and objectives of the regional authorities in the field of corporate policy", *Vserossijskij jekonomicheskij zhurnal*, vol.7. pp. 94 – 97.
14. Gutorin, E. V.(2006), "Analysis of approaches to the content of the concept competitiveness of the regional economy", *Problemy povyshenija jeffektivnosti regiona: mezhvuz. sb. nauch. tr.*, Sib. gos. ajerokosmich. un-ta im. Akad. M. F. Reshetneva, Krasnojarsk, pp. 53–56.
15. Skopin A.Ju. (2004), "Comparative evaluation of the competitiveness of Russian and French regions", *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij ekonomichnij konferentsii* [The collection of reports on international economic konferentsiyi], V International Conference, National University, Moskva, Russia, pp. 42-46.
16. Tomina Ju.V. (2008), " Competitive products and approach to its assessment - the basis of determining the competitiveness of the enterprise" *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij ekonomichnij konferentsii* [The collection of reports on international economic conference], Modern problems of education in technical universities, Baku, Russia, pp. 328-334.
17. Ushvickij L.I. (2005), "Competitiveness of the region as a new reality: the nature, methods of assessment, the current state of", *Ekonomika*, [Online], vol. 1., available

at: <http://www.ncstu.ru>.

18. Ermishina A.V. (2007), " Competitiveness of the region ", Ekonomika, [Online], available at: [http:// www.ecsocman.edu.ru](http://www.ecsocman.edu.ru).

19. Andersen VD (2006) " Regional competition as a factor in social and economic development of Ukraine in the context of globalization", Ekonomika, [Online], vol. 2., available at: [www.kennan.kiev.ua](http://www.kennan.kiev.ua)

20. Parahina, V.N. (2002), "Competitiveness of the region as an economic kategoriya", Ekonomika, [Online], available at: [ru/content/ das/Pdf/past/ 2002/ skoti2/econom /15.pdf](http://ru/content/das/Pdf/past/2002/skoti2/econom/15.pdf)

*Стаття надійшла до редакції 11.03.2015 р*



ТОВ "ДКС Центр"